

AKUTNÍ STAVY U DĚTÍ V MATEŘSKÉ ŠKOLCE

1. Jaká preventivní opatření může zajistit personál předškolního zařízení?
2. Mdloba
3. Bezvědomí
4. Jak postupovat, objeví-li se během poruchy vědomí křeče?
5. Alergické reakce – anafylaktický šok
6. Astmatický záchvat

V jakémkoli prostředí se může stát, že se u dítěte náhle projeví porucha zdraví, na kterou je třeba okamžitě reagovat. Tyto náhlé poruchy zdraví představují jak pro dítě, tak i pro opatrující osoby nepřírozenou situaci a stres, dospělí nejsou schopni se soustředit a racionálně jednat. Proto je nesmírně důležité, aby se opatrující osoby – rodiče, pedagogové, vychovatelé - **opakovaně seznamovali s těmi nejčastějšími příhodami**, a také aby si opakovaně procvičovali základní dovednosti **potřebné pro poskytnutí první pomoci dětem**.

Může se stát, že se nikdy s nějakou akutní poruchou zdraví u dítěte během své praxe nesetkáte a řeknete si, že je zbytečné zabývat se takovou problematikou. Ale může se stejně tak stát, že se s akutní situací u dítěte setkáte jen jednou a svou neschopností dítě tak ohrozíte, že se s tím budete vyrovnávat po celý zbytek života.

Do předškolního zařízení přichází nejen úplně zdravé děti, ale také děti léčené pro různé zdravotní problémy. O těchto dětech a jejich léčení je personál informován ošetřujícím lékařem prostřednictvím rodičů, ale **akutní příhoda se může objevit i u dosud zdravého dítěte**.

Jaké tedy jsou ty nejčastější a co v takové situaci dělat?

1. Jaká preventivní opatření může zajistit personál předškolního zařízení?

1. personál mateřské školky musí být **informován o zdravotním stavu dítěte a lécích**, které dlouhodobě užívá, možných komplikacích onemocnění a režimu, který je třeba u dítěte dodržovat (informována musí být i zastupující osoba v zařízení)
2. **dodržování pitného režimu**, zejména v letních měsících, by mělo být samozřejmostí
3. při hrách **venku** je potřeba **zvýšit dohled** nad dětmi
4. cíleně se **ptát rodičů** při ranním příchodu do školky, **zda je dítě v pořádku**
5. upozorňovat rodiče při vzájemných schůzkách, aby **změnu zdravotního stavu** dítěte vždy **oznámili** (mělo by to být jejich povinností)
6. stejně tak **musí být znám ošetřující dětský lékař dítěte a jeho telefon**

I přes veškerou opatrnost se prostě některým stavům předejít nedá, a proto personál předškolního zařízení taková situace vždy zaskočí. Nezbyvá než znovu opakovat a **opakovat potřebné dovednosti** a připomínat možné akutní situace, optimálně **1x ročně**.

2. Mdloba

Jde o **krátkodobou ztrátu vědomí** v důsledku nedokrevnosti nebo nedostatečného okysličení mozku. Porucha vědomí je přechodná a dítě se brzy probírá.

Příčin je celá řada – dlouhodobé stání bez fyzické aktivity (stání ve frontě na cokoli), náhlá a rychlá změna polohy (z lehu do stoje), reflexní reakce na nějaký silný podnět (strach, bolest, špatná zpráva, pohled na krvácející poranění), hladovění, nedostatek tekutin, fyzické či psychické vyčerpání, pobyt v dusném a nevětraném prostředí, první příznak nějakého začínajícího infektu apod.

Příznaky: hučení v uších, zatmění před očima, závratě, nápadná bledost, studený pot (děti často nedokáží specifikovat své potíže, často uvádí bolesti břicha, začnou plakat a event. zvracet) – následuje ztráta vědomí a pád. Tep je slabě hmatný a rychlý, dýchání povrchní a zrychlené.

► Jaká je první pomoc?

- pokud si všimnete u dítěte výše popsaných počínajících příznaků, ihned **dítě uložte do polohy vleže** nebo alespoň **vsedě s předkloněnou hlavou mezi koleny** – zlepší se tak průtok krve mozkiem a jeho okysličení, tím **zabráníte ztrátě vědomí**
 - dojde-li k pádu a ztrátě vědomí, uložte dítě do polohy **na zádech se zdviženými dolními končetinami**. Většinou se velmi rychle vědomí upraví
 - dítě stále uklidňujte, uvolněte oblečení, podejte **po lžících studený nápoj** (voda, čaj), omývejte obličej studenou vodou a zajistěte **přísun čerstvého vzduchu** (podle situace)
 - **dítě dobře prohlédněte**, zda se při pádu nezranilo, cíleně se ptejte, zda ho něco nebolí
- Pokud se dítě rychle zotavuje, nezranilo se, neobjevily se křeče, není třeba volat ZZS (Zdravotnická záchranná služba – linka 155), ale v každém případě je třeba **ihned informovat rodiče**.

3. Bezvědomí

Mezi mdlobou a bezvědomím je velmi tenká hranice. Jestliže se dítě po výše popsaných úkonech **nezotavuje, nereaguje** na hlasité oslovení, na doteky, jemné zatřesení, **je zcela bezvládné, mluvíme o bezvědomí**.

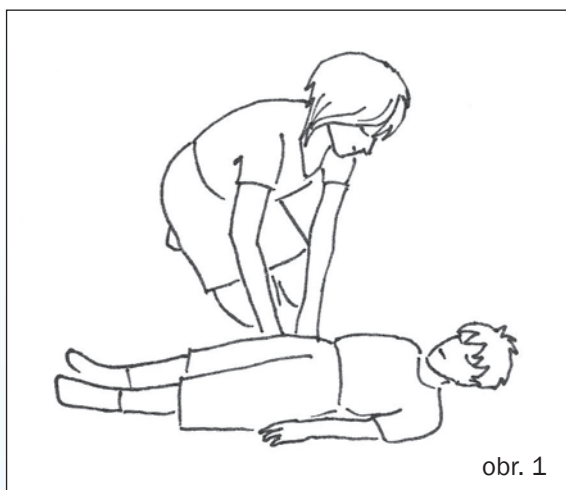
Příčin může být opět celá řada – nejčastěji jsou to úrazy hlavy, ale také může jít o první příznak nějakého neurologického onemocnění, první příznak nízké nebo naopak vysoké hladiny krevního cukru (diabetes), může jít o náhle vzniklý horečnatý stav apod.

Je třeba si uvědomit, že **jde o velmi vážnou situaci**, která **ohrožuje dítě na životě** tím, že vymizí obranné reflexy (kašel, polykací reflex), kořen jazyka zapadá a ucpává vchod do dýchacích cest – hrozí udušení, zvyšuje se riziko vdechnutí žaludečního obsahu. Není-li ihned poskytnuta první pomoc, **může dojít k zástavě dýchání a následně i krevního oběhu**.

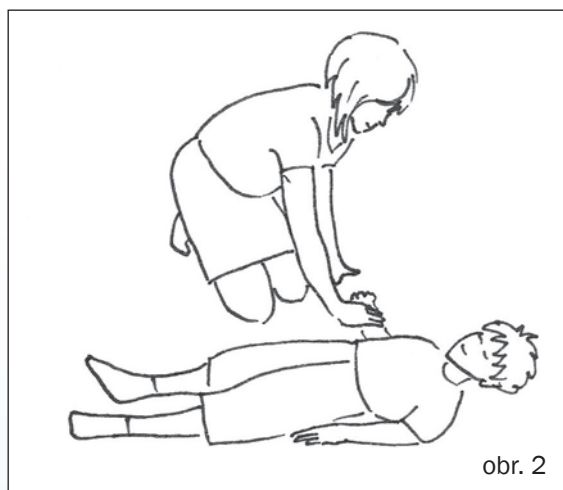
► Jaká je první pomoc?

- **uložte dítě do bezpečného prostředí** na pevnou podložku (na podlahu), ale na nějakou přikrývku (nebezpečí podchlazení)
- **zjistěte, zda dítě samo dýchá** – přiložte své ucho k jeho nosu a ústům, současně sledujte pohyby hrudníku
- rychle **prohlédněte dítěti ústní dutinu** a případný **obsah odstraňte** (zbytky potravy, cizí těleso)
- dlaň své jedné ruky položte dítěti na čelo, jemně mu zakloňte hlavu, prsty druhé ruky jemně pozvedněte bradu – tím docílíte zvednutí kořene jazyka a **uvolníte dýchací cesty**
- **sledujte** současně **známky krevního oběhu** – barvu kůže v obličeji, kašel přiložením svého ucha na srdeční krajinu, pokuste se nahmatat tep na velkých cévách (třísla, krční tepny)
- zběžně dítě **prohlédněte**, zda nemá nějaké zranění
- **pokud dítě samo dýchá a má zachovalé známky krevního oběhu, uložte je do stabilizační (zotavovací) polohy:**

1. **klekněte si vedle dítěte uloženého na zádech**, má-li brýle – sundejte je – obr. 1
2. narovnejte jeho dolní končetiny, přičemž paži bližší k Vám uložte do pravého úhlu k tělu pokrčenou v lokti a s dlaní položenou vzhůru – obr. 2
3. paži od Vás vzdálenější položte dítěti přes prsa a hřbet této ruky podržte na jeho tváři – obr. 3
4. svou druhou rukou uchopte vzdálenější nohu dítěte nad kolenem a táhněte ji nahoru, až se chodidlo dotkne země – obr. 4
5. dítě přetočte směrem k sobě na bok za pokrčené koleno vzdálenější nohy, hřbet vzdálenější ruky stále držte přitisknutou na tvář dítěte
6. polohu horní nohy upravte tak, aby byla v koleni a kyčli ohnuta do pravého úhlu – obr. 5
7. velmi šetrně zakloňte hlavu dítěte tak, aby dýchací cesty zůstaly volné, sledujte neustále projev dítěte, dbejte, aby nedošlo k podchlazení (podle situace dítě ještě přikryjte)

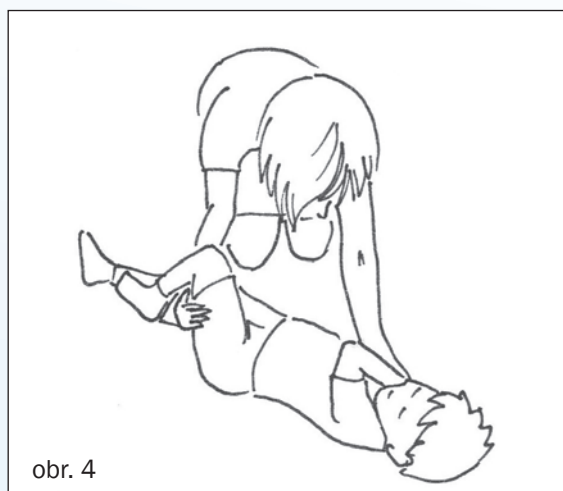
obr. 1

obr. 2

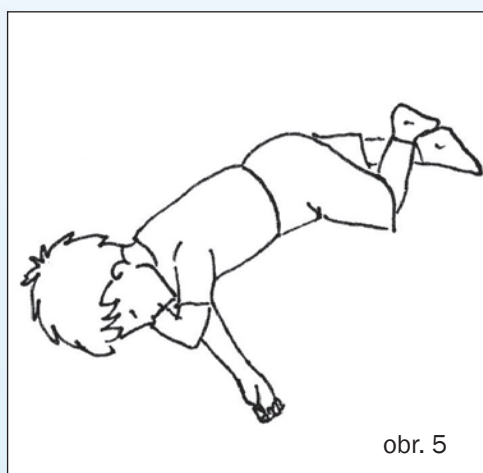
obr. 3

obr. 4

Během všech výše popsaných úkonů je nezbytné, aby **další osoba přivolala ZZS – linka 155**, pokud je v blízkosti ordinace **dětského lékaře, volejte i jeho** (optimální by bylo, kdyby lékař dítě znal), je nutné sdělit jméno dítěte, věk, adresu Vašeho zařízení, zdravotní pojišťovnu dítěte a zběžně popsat zdravotní komplikaci, následně je potřeba samozřejmě **informovat rodiče**.

Všechny úkony je třeba dělat rychle, ale šetrně, nejlépe spoluprací dvou osob a další osobu pověřit přivoláním odborné pomoci.

obr. 5

4. Jak postupovat, objeví-li se během poruchy vědomí křeče?

U dětí bývá nejčastější **příčinou** náhlá vysoká teplota, infekce centrální nervové soustavy, úrazy hlavy, otravy, neurologická onemocnění (epilepsie, onkologická onemocnění), poruchy látkové výměny. S febrilními křečemi (při vysoké teplotě) se ve školce většinou nesetkáte, ale s křečemi z dalších příčin se setkat můžete, zvláště, jde-li např. o první epileptický záchvat.

► Co tedy dělat?

- z okolí dítěte **odstraňte všechny předměty**, o které by se mohlo během záchvatu poranit
- **záchvatům křečí nijak nebraňte**, končetiny násilím nepřidržujte, mohlo by dojít ke zlomenině
- jakmile to situace dovolí, rychle **prohlédněte ústní dutinu a odstraňte vše, co by mohlo dítě vdechnout**
- nikdy do úst nic nevkládejte, ani se nesnažte páčit čelist, mohlo by dojít k dalším poraněním (včetně Vašich prstů)
- ihned **volejte ZZS – linka 155**, je-li v blízkosti ordinace **dětského lékaře**, volejte i jeho, pověřte tím další osobu. **Informujte rodiče dítěte**, bude nutná další odborná péče!

5. Alergické reakce – anafylaktický šok

Jde o **rychlou a život ohrožující celkovou reakci na nějakou látku**, projevující se otokem jazyka, hltanu a vchodu do dýchacích cest. Nejčastější příčinou je bodnutí vosou, včelou nebo sršněm. Průvodním jevem je nevolnost, zvracení, závratě s následným kolapsem, současně se objeví zvětšující se otoky v obličeji, na krku, očních víčkách, řeč je huhňavá, dýchání obtížné, na kůži celého těla se může objevit kopřivková vyrážka. Zvláště nebezpečné je bodnutí hmyzem do oblasti krku a ústní dutiny, s podobnou reakcí se můžete setkat také po požití některé potraviny!

Pozor: může jít o vůbec první alergickou reakci v životě dítěte!

► Co musíte udělat?

- okamžitě **volejte ZZS – linka 155 – udejte, že se jedná o prudkou alergickou reakci!**
- dítě **uložte do polohy vleže na záda se sníženou horní polovinou těla** – dolní končetiny podložte
- pokud rychle narůstá v dutině ústní otok (jazyk, vchod do hltanu) - musíte improvizovat – například šetrným vložením kusu gumové či plastové hadice do úst (musíte jemně stlačit jazyk), dítě může trubicí dýchat
- pomoci může také vystříkání ústní dutiny nějakým nosním sprejem (Otrivin, Nasivin, Olynth)
- okamžitě přiložte **na krk studený obklad**, často jej měňte, dejte dítěti cumlat kostku ledu

Jak lze takové situaci předejít?

- v letním období **nepodávejte dětem žádné sladké nápoje**, zmrzliny či ovoce venku - např. při dětských slavnostech (den dětí apod.)
- dítě, které již je ve sledování alergologa a má zjištěnou alergii na bodnutí hmyzem, je alergologem vybaveno **balíčkem první pomoci** (rodiče opět musí tuto skutečnost oznámit)
- personál předškolního zařízení musí být samozřejmě **informován** o jakýchkoli **alergických projevech dítěte**
- děti by **neměly běhat po trávníku bez obuvi**, zvláště když prorůstá jetelina či jiné kvetoucí rostliny

6. Astmatický záchvat

Jde o **náhle vzniklou dušnost** na nějakou látku – pyl, prach, zvířecí srst, potraviny – ale může ji vyvolat i zvýšená fyzická zátěž, chlad či stres. **Dušnost** je způsobena otokem sliznice dýchacích cest, stahem svalových vláken a zvýšením produkce hlenu, takže dojde k zúžení průsvitu průdušek. Výdech je ztížený, dýchání je zrychlené a povrchní, provázené suchým kašlem a hlasitými pískoty, dítě bývá neklidné, úzkostné. Snaha o usilovné dýchání dítě vyčerpává, a pokud není poskytnuta okamžitá pomoc, může dojít při nedostatku kyslíku ke ztrátě vědomí.

► Jak poskytnout první pomoc?

- dítě **uložte do polohy vpolosedě** tak, aby se mohlo rukama přidržet podložky – např. postele
– pomůže mu to zapojit pomocné dýchací svaly
- **uvolněte oděv, otevřete okno, dítě zklidňujte**
- dítě, které je již pro astma léčeno, zná **použití inhalačního spreje** pro akutní potřebu, pomozte mu jej použít, pokud se během několika minut dýchání nezlepší, volejte ZZS, případně dětského lékaře v blízkosti Vašeho zařízení
- pokud dítě ztrácí vědomí a promodrává, **volejte ZZS ihned a současně podejte inhalační sprej**
- jde-li o dítě, které má takové potíže poprvé, zajistěte výše popsanou polohu a ihned **volejte ZZS**
– **linka 155**

Samozřejmě vždy musíte **informovat rodiče**.

Předejít astmatickému záchvatu nelze, ale **personál zařízení musí být informován** o stavu dítěte trpícího astmatem a lécích, které užívá včetně inhalačního spreje (měl by ve školce být k dispozici – opět zajišťují rodiče).

Autorka: MUDr. Květoslava Ludvíková

www.babyonline.cz

© babyonline.cz, 2008